Suomen Kylät
Finlands Byar

12.3.2025

Maa- ja metsätalousvaliokunta

SUOMEN KYLÄT RY:N LAUSUNTO: KULTTUURIPOLIITTINEN SELONTEKO

Suomen Kylät ry kiittää mahdollisuudesta lausua maa- ja metsätalousvaliokunnalle kulttuuripoliittisesta selonteosta.

Suomen Kylät toteaa, että selonteossa on tuotu esiin kattavasti kulttuuritoiminnan ja luovien alojen vaikuttavuutta sekä niiden taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Selonteossa nostetaan esille kulttuurin vaikutukset suomalaisten hyvinvointiin ja terveyteen sekä yhteisöjen resilienssiin ja kulttuurin elinvoimaulottuvuus.

Suomen Kylät ry pitää tärkeänä, että selonteossa ja sen toimenpide-ehdotuksissa huomioidaan:
- Suomen maaseutumaisuus sekä pitkät etäisyydet
- paikkariippumattomuuden kasvu ja suomalaisten liikkuvuus paikkakunnalta toiselle myös kulttuuripalveluiden kuluttajana
- kulttuuripalvelujen saavutettavuus myös harvaan asutuilla maaseutualueilla
- paikallisyhteisöjen rooli kulttuurin tuottajana
- yhteistyön merkitys paikallisyhteisöjen sekä kuntien ja alueellisten kulttuuritoimijoiden (sis. julkishallinto) välillä
- kulttuurin merkitys varautumiseen ja vahvasti paikallisyhteisöjen resilienssiin
-maaseudun potentiaali kulttuuritoiminnan ja -matkailun näkökulmasta
- julkisen rahoituksen merkittävyys kulttuurin saavutettavuuden ja osallisuuden näkökulmasta sekä
- paikallisyhteisöjen, kuten kyläyhdistysten, ylläpitämien kylätalojen merkitys kulttuuripalvelujen ja -tapahtumien toteuttamisessa

Kulttuuripoliittisessa selonteossa tulee kiinnittää huomiota painokkaammin siihen, että Suomen pinta-alasta 95 % on maaseutua ja lähes 70 % pinta-alasta on harvaan asuttua. Suomalaisista lähes 1,5 miljoonaa asuu maaseudulla. Nämä lähtökohdat ovat kulttuurin ja taiteen yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta vaativia, mutta erityisesti juuri siksi kulttuuripoliittisessa selonteossa huomioitavia.

Suomen Kylät pyytää kiinnittämään huomiota kulttuuripoliittisen selonteon maaseutualueita koskeviin termistöihin, kuten *"hiljentyvät alueet"* tai kaupunkien ja maaseutualueiden eriytymistä korostavien termien, kuten "*kasvukeskukset"* käyttöön. Maaseutu on siellä asuvien ja siellä vapaa-aikaansa viettävien suomalaisten keskeinen elinympäristö, ei sivussa jossakin.

Selonteko ottaa huomioon väestön ikärakenteessa tapahtuvat muutokset, mutta ei huomioi riittävällä painoarvolla paikkariippumattomuutta, ja tästä johtuvan väestön liikkuvuuden vaikutuksia kulttuuritoimintaan. Jopa 2,9 miljoonaa suomalaista viettää aikaa maaseudulla vapaa-ajanasunnollaan. Vapaa-ajanviettopaikkakunnalla vietetään keskimäärin vuodesta 103 vuorokautta. Merkittävä osa suomalaista käyttää ja tarvitsee kulttuuripalveluja mm. kirjastopalveluja myös vapaa-ajanviettopaikkakunnilla.

Suomen Kylät
Finlands Byar

12.3.2025

Suomen Kylät kiittää selonteon toimenpiteissä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön tärkeyden esille nostamisesta. Paikalliset kyläyhdistykset ja Leader-ryhmät ovat merkittäviä kulttuuritapahtumien järjestäjiä ja toteuttajia alueillaan. Suomessa on liki 4500 aktiivista kylää, joissa vuosittain tehtävän vapaaehtoistyön arvo on yli 100 miljoonaa euroa vuodessa. Maaseutuverkoston ylläpitämän hankerekisterin tietojen mukaan vuodesta 2014 alkaen on Leader-rahoituksella rahoitettu yli 8500 kulttuurihanketta maaseutualueille. Leader-ryhmät kattavat kaikki Suomen maaseutualueet ja yli 290 kuntaa ja täten tuovat kulttuurin lähelle maaseudun asukkaita ympäri Suomen. Kyläyhdistysten ja Leader-ryhmien sekä kuntien yhteistyötä myös kulttuuritoiminnassa tulee tiivistää entisestään.

Selonteossa todetaan: *"Moniin suuria kustannuksia aiheuttaviin yhteiskunnallisiin ongelmiin voidaan vaikuttaa hyvinvointia ja terveyttä edistäviä elintapoja tukevilla rakenteilla ja toimintamalleilla."* Maaseutualueiden, kylien ja myös kaupunginosien näkökulmasta on oleellista toimiva vuorovaikutteinen yhteistyö kuntien ja paikallisyhteisöjen välillä. Yli 170 kunnassa on olemassa kyläyhdistysten ja kunnan välinen yhteistyöelin. Kulttuuritoiminta on yksi keskeisistä teemoista, joita kuntien ja kyläyhdistysten yhteistyöllä voidaan aktivoida paikallisesti. Erityisesti maaseutualueilla selonteossa kuvattu yhteistyö korostuu. Selonteossa tunnistetaan kulttuuripolitiikan vaikutukset henkiseen kriisinkestävyyteen ja tätä kautta yhteiskunnan kokonaisturvallisuuteen. Suomen Kylät ry haluaa painottaa, että paikallisen toiminnan aktivoiminen ja mahdollistaminen taloudellisesti sekä toimiva paikallinen, seudullinen ja alueellinen yhteistyö ovat tässä avainasemassa.

Kolmannen sektorin toiminnan ohessa toimii, ja kolmannen sektorin toiminta tuo mukaansa myös neljännen sektorin kansalaistoimintaa. Neljännen sektorin toiminta on erityisen merkittävää paikallisyhteisöissä, kylissä ja kaupunginosissa. Tämä olisi hyvä huomioida selonteossa vahvemmin.

Suomalaisella maaseudulla on valtavasti potentiaalia ja maaseutu sekä paikallisyhteisöt toimivat myös arvonlisääjinä kulttuurin ja taiteen näkökulmasta. Suomen Kylät haluaa muistuttaa, että merkittävä osa kulttuuritapahtumista toteutuu maaseutualueilla. Tapahtumilla on merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia. Kulttuuripoliittisin toimin on huolehdittava siitä, että suomalaiset asuinpaikasta riippumatta pääsevät osalliseksi kulttuurista ja taiteesta. Selonteon luonnoksessa mainitaan: *" Suomen pienellä kieli- ja markkina-alueella julkisen rahoituksen merkitys korostuu kaikilla taiteen ja kulttuurin tuotannon ja levityksen aloilla."* Suomen Kylät haluaa painottaa, että julkisen rahoituksen merkitys korostuu Suomessa myös maaseutualueiden merkittävästä osuudesta ja pitkistä etäisyyksistä johtuen. Siksikin Suomen Kylät toivoo kiinnitettävän huomiota myös siihen, miten eri puolella Suomea tapahtunut kouluverkon supistaminen vaikuttaa lapsille ja nuorille tarjolla oleviin kulttuurin ja taiteen sekä taiteen perusopetuksen tarjontaan tilanteessa, jossa kulttuuriharrastuksessa palvelevat tilat ovat entistä etäämpänä maaseudun lapsista ja nuorista.

Kulttuurin ja taiteen tukemiseen kohdennettujen viimeaikaisten rahoitusleikkausten kokonaisvaikutus maaseutukunnissa tapahtuvaan kulttuuritoimintaan on mittava. Leikkaukset vaikuttavat toisaalta kulttuurin ja taiteen tarjontaan maaseutualueilla. Toisaalta vaikutukset heijastuvat kuntien talouden sopeuttamistoimista johtuvien harkinnanvaraisten avustusten leikkausten tai lakkauttamisten kautta paikallisten yhdistysten mahdollisuuksiin toimia alustana ja järjestäjänä kulttuuritapahtumille eri puolella Suomea. Kulttuurin ja taiteen avustukset paikallistasolla mahdollistavat paitsi elämyksellisiä ja arjesta irraannuttavia kulttuuritapahtumia ja -toimintaa, saavat myös aikaan vapaaehtoistyötä, jolla on tutkitusti jo sellaisenaan hyvinvointi- ja resilienssivaikutuksia. Avustukset mahdollistavat esim. kuoro-, orkesteri- ja yhtyetoiminnan eri ikäisille väestöryhmille. Maaseutukylistä on noussut ja voi nousta tarkoituksenmukaisten kulttuuripoliittisten toimien ansiosta tulevaisuudessakin kansainvälisiä tähtiä musiikin sekä muilta kulttuurin ja taiteen aloilta.

Selonteko nostaa esille huolen tilojen puutteesta kaupunkialueiden ulkopuolella. Yli 3200 kylätalolla ja -

Suomen Kylät
Finlands Byar

12.3.2025

tilalla on merkittävä rooli kulttuurin ja taiteen saavutettavuuden ja osallisuustavoitteiden näkökulmasta. Kyläyhdistysten pääosin vapaaehtoisvoimin ylläpitämät kylätalot toimivat myös esimerkiksi kansalaisopistojen kurssien järjestämispaikkoina muun monipuolisen toimintansa ohella. Kylätalojen käytön mahdollistaminen edellyttää, että kylätalojen kunnostukseen on saatavissa avustuksia (seurantalojen korjausavustukset) ja, että paikallisyhteisöjen toimintaedellytykset ovat kunnossa. Seurantalojen korjausavustus on ehdottoman tärkeä tuki kylätaloille, jotta paikallisyhteisöillä on mahdollisuus ylläpitää ja kunnostaa yhteisöllisiä tiloja edelleen kulttuuritoimintaan hyödynnettäväksi. Suomen Kylät katsoo, että seurantalojen korjausavustus tulee palauttaa vähintään sen aiemmalle tasolle.

Kyläyhdistykset ovat merkittäviä kulttuuri- ja perinnetapahtumien järjestäjiä. Pelkästään Suomen Kylät ry:n koordinoimassa Avoimet Kylät – ja Avoimet joulukylät tapahtumissa vieraili vuonna 2024 liki 210 000 suomalaista. Kyseisiä tapahtumia järjestettiin yhteensä 1226. Avoimet kylät ja Avoimet joulukylät ovat vain pieni osa kyläyhdistysten järjestämistä tapahtumista. Kyläyhdistykset ylläpitävät museo- ja perinnetoimintaa ja julkaisevat kyläkirjoja ja -historiikkeja. Kyläyhdistykset toteuttavat tapahtumia eri vuodenaikoina, tansseja tanssilavoilla, konsertteja ja taidenäyttelyjä. Lisäksi kyläyhdistykset toteuttavat kylämatkailu- ja kesäteatteritoimintaa. Myös ITE-taide on merkityksellistä maaseutualueilla. Vielä täysimääräisesti hyödyntämätön alue on kyläyhdistysten rooli ja tehtävä maahanmuuttajien kotoutumisessa. Tässä kulttuuri- ja taide voivat olla huomattavana apuna.

Selonteko nostaa esille kulttuuritoiminnan rahoittajina *kotitaloudet, julkishallinnon sekä säätiöt ja yritykset.* Suomen Kylät haluaa muistuttaa, että myös kolmas sektori, paikallisyhteisöt ja yhdistykset ovat merkittäviä kulttuurin mahdollistajia ja rahoittajia.

Kulttuuripoliittisen selonteon visio on kylätoiminnan ja paikallisyhteisöjen näkökulmasta tunnistettava ja kannatettava. Suomen kylät painottaa kuitenkin, että paikallisuus ja alueellinen yhdenvertaisuus sekä saavutettavuuden näkökulmat tulisi näkyä visiossa vahvemmin.

Selonteko tunnistaa Suomen alueiden erilaisuuden ja väestö- sekä elinkeinorakenteiden luomat erilaiset lähtökohdat kulttuuritoiminnalle. Suomen Kylät kiinnittää huomiota siihen, että tämän tulisi näkyä painokkaammin selonteon toimenpide-ehdotuksissa. Toimenpiteissä alueiden tasa-arvo ja erilaiset maaseutualueet on nostettava vahvemmin esille. Konkreettisia toimenpiteitä voivat olla paikallistoimijoiden harkinnanvaraisten avustusten turvaaminen, toimivat paikallistason yhteistyörakenteet kyläyhdistysten ja kuntien välillä sekä liikkuvat kulttuuripalvelut, kuten konsertit, taidenäyttelyt, teatterit ja kirjastopalvelut. Hyvinä keinoina selonteossa nostetaan esille mm. esittävän taiteen kiertuetoiminta ja tilojen yhteiskäyttö.

Selonteossa mainitaan matkailijamaksun selvittämisestä. Suomen Kylät pitää ajatusta lähtökohtaisesti hyvänä, mutta painottaa, että maksun tuotot tulisi kohdistua kulttuurin edistämiseen paikallisesti. Arviointi on tehtävä huolella maaseutuvaikutusten arviointia hyödyntäen.

Lopuksi Suomen Kylät haluaa painottaa kirjastopalvelujen merkitystä sivistyksellisten perusoikeuksien toteuttamisessa myös maaseutualueilla. Kirjastopalvelut ja niiden saavutettavuus on pystyttävä turvaamaan väestön eri ikäryhmät huomioiden myös maaseutualueilla.

12.3.2025

Suvi Louhelainen
toiminnanjohtaja
Suomen Kylät ry